

IN DISCEPTATIONES CUM SARACENO ADMONITIO.

Dialogo Joannis Damasceni contra Manichæos succedent disceptationes aliquot cum Saraceno, quas Latine hactenus ediderunt ex rudi nec recenti translatione, cujus Græcum textum obtinere non potui. Latere enim in bibliotheca Cæsarea testatur Lambecius cod. 257. Cæterum magnam ejus partem expiscari mihi licuit ex dialogis Theodori Abucaræ, qui ut suum 18, quem subjiciemus, ita et alios διὰ φωνῆς, ex ore Joannis nostri excepit: quod nemini in posterum dubium fore spero. Hic porro Theodorus perperam a Turriano accipitur pro Theodoro illo Cariæ in Thracia, vel Asia minori, episcopo, qui Photii partes primum adversus sanctum Ignatium secutus fuit. Nam, præterquam quod verisimile prorsus non est Theodorum, qui sancti Joannis Damasceni auditor fuerat, ætatem produxisse usque ad tempora celebratæ synodi octavæ, in qua Theodorus Cariæ defectionis suæ veniam petiit: aliunde certius est Theodorum Abucaram in Palæstina, aut saltem in Syria episcopatum inter Mahummedanos, Nestorianosque, et Jacobitas hæreticos gessisse, adversum quos dialogos varios scripsit. *Cara* vel *Caræ* civitas Syriæ, seu Metopotamiæ fuit, quæ *Charram* olim dicebatur, veluti testatur Theodorus Antiochenus in commentario in cap. ix. Amos. τὸ μὲν ἐκ βόθρου, τινὲς ἔφασαν λέγεσθαι, τοῦτέστιν ἐκ Καρῶν, τῆς νῦν οὕτω λεγομένης, ποτὲ δὲ Χαρράν. Stephanus *De urbibus*, ejusdem nominis civitatem ad mare Rubrum fuisse sitam tradit. Guillelmus Tyrius narrat urbem aliam, quæ *Cara* vocaretur, exstitisse in Palæstina trans Jordanem, quæ metropolitæ Rabbathæ subjecta esset. Quidni posterioris hujus civitatis præsul Theodorus noster fuerit, qui, ut ex capite operum ipsius discimus, ab epistolis Arabicis fuit Thomæ patriarchæ Hierosolymitano, ut epistolam ejus ad Armenios Arabice scriberet, uti Græce Michael patriarchæ hujus presbyter et syn-cellus?

ΙΟΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ ΣΑΡΑΚΗΝΟΥ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥ (*)

JOANNIS DAMASCENI

DISCEPTATIO CHRISTIANI ET SARACENI.

Ἐρωτηθεὶς παρὰ Σαρακηνοῦ, Τί λέγεις τὸν Χριστόν;

καὶ βραχίων Θεοῦ, καὶ δύναμις καὶ ἄλλα μυρία

Πνεῦμα καὶ Λόγος Θεοῦ λέγεται.

466 1. Si interrogaris a Saraceno: Quid dicis Christum? dic ipsi: Verbum Dei, nec te existimes peccare; quia Verbum dicitur in Scriptura, et brachium Dei, et potentia Dei, et multa talia. Vicissim autem interroga ipsum et tu. A Scriptura tua quid dicitur Christus? Tum forte volet interrogare te et ipse aliud, cupiens sic effugere te: tu vero non respondeas ei, donec utique ad id respondeat, quod ab ipso sciscitatus eris. Necessitas enim coget ipsum, ut respondeat tibi, dicens: A Scriptura mea Spiritus et Verbum Dei dicitur. Tum rursus interroga ipsum: Verbum a Scriptura tua, creatumne, an increatum? Et si dicat, Increatum, dic ipsi, Ecce consentis mihi. Omne enim non creatum, sed increatum, Deus est. Si autem dixerit creatum

(*) Hujus disputationis recensionem alteram, breviorē quidem, sed integram, ex codice Vindobonensi ediderunt Gallandianæ Bibliothecæ continuatores. Vide inter Ad-jenda. EDIT.

esse Verbum et Spiritum, tum quærere: Et quis A creavit Verbum Dei et Spiritum? Quod si necessitate coactus responderit, Deus ipse creavit, tum tu rursus: Ergo antequam Deus crearet Spiritum et Verbum, non habuit Spiritum neque Verbum. Quod cum audierit fugiet a te, non habens quod respondeat. Disceptantes enim sunt tales apud Saracenos, et omnino abominabiles et abjecti.

2. Quod si vero tu interrogatus a Saraceno, Verba Dei creata sunt, an increata? hæc enim proponunt adversum nos Saraceni problemata, potentius volentes ostendere, creatum esse Verbum Dei: quod non est: et si dicas, Creata; dicet tibi: Ecce dicis creatum Dei Verbum. Si autem dicas, Increata; statim occurret tibi: Ecce omnia eloquia Dei creata sunt, dii vero non sunt, Et ecce fateris, B quoniam Christus cum Verbum sit Dei, non est Deus. Quapropter neque creata dicas, neque increata: sed sic responde ei: Ego unum solum Verbum Dei confiteor, quod increatum sit: omnem autem Scripturam non dico λόγια, id est, verba: sed ῥήματα, id est sermones Dei. Et Saracenus: Et qualiter dicit David: « Eloquia Domini, eloquia casta ¹? » Dic ei, quod tropologice locutus sit, et non cyriologice ^b [κυριολογικῶς], id est non propria et firma verborum significatione. Et Saracenus: Quid est tropologia et cyriologia? Responde: Cyriologia quidem est firma et certa rei demonstratio: tropologia autem infirma demonstratio. Et Saracenus: Contingitne Prophetam proprio suo instinctu loqui ^c? Dic ipsi: Consuetudo est prophetarum tropologice loqui: quale hoc: « Mare vidit et fugit ². » Ecce mare oculos non habet, neque est animatum. Et rursus idem Prophetam velut animatum ipsum alloquitur: « Quid est tibi, mare, quod fugisti, » et quæ sequuntur. Et rursus ostensivum suppositionis ^d. Dicit enim Deus ad Cain: « Maledictus tu a terra, 467 quæ aperuit os suum suscipere sanguinem fratris tui de manu tua. » Ecce ibi tropologice dixit os. Et: « Gladius meus devorabit carnes ³. » Gladius enim scindit, non deglutit. Sic et ῥήματα, id est, sermones, dicibiles et effabiles, dixit λόγια, id est verba, id est, interiorius solum in mente, seu ratione formata, sed (ut dictum est) ῥήματα. C

3. Si dicat tibi Saracenus: Qualiter descendit Deus in ventrem mulieris? dic ipsi sic: Utamur Scriptura tua et Scriptura mea. Et Scriptura tua dicit, quod præpurgavit Deus Mariam suam super omnem carnem mulieris, et descendit Spiritus et Verbum Dei in ipsam. Et Evangelium meum dicit: « Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi ⁴. » Ecce una vox utrarumque dictionum, et unus intellectus. Cognosce autem et hoc, quoniam ad nostram proprietatem diceret Scriptura descensionem et ascensionem tropologice, non cyriologice. Proprie enim descendens et ascendens ipse [κυριολογικῶς] dicitur secundum philosophos. Deus autem omnia continens, et a nullo continetur. Dixit enim quidam prophetarum: « Quis mensuravit manum aquam, et cælum palmo, et pugillo terram ⁵? » Et

¹ Psal. xi, 7. ² Psal. cxiii, 5. ³ Gen. iv, 11. ⁴ Deut. xxxii, 42. ⁵ Luc. i, 35. ⁶ Isa. xl, 22.

VARIÆ LECTIONES.

^a Tantilla hujusmodi hinc inde passim interjeci, et uncinis clausi, quæ vocibus aliis Græce enuntiari posse non arbitror. ^b Id est proprie loquendo. ^c Ego mallet, fieri non potest ut Prophetam infirmam demonstrationem afferat. ^d Id est, argumenti quod tractamus.

ὁ Λόγος ἄκτιστος [λέγεται, ἢ κτιστός *:]

καί τις ἐκτίσσει τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ Πνεῦμα;...
πρὸ οὖν κτίσαι τὸν Θεόν, Λόγον καὶ Πνεῦμα, ἀρα ἦν
χωρὶς Λόγου καὶ Πνεύματος.

τὰ λόγια Κυρίου κτιστά εἰσιν ἢ ἄκτιστα; ταῦτα γὰρ
προβάλλονται. . . . θέλοντες ἀποδείξαι κτιστὸν
εἶναι τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ, ὅπερ οὐκ ἔστιν. Εἰ μὲν γὰρ
εἴπης, Κτιστά εἰσιν· εἶπει σοι. . . . εἰ δὲ εἴπης,
ἄκτιστα, ἔρει σοι· ὅτι ἰδοὺ πάντα λόγια Θεοῦ ὑπ-
άρχοντα, κτιστά μὲν εἰσὶ, θεοὶ δὲ οὐκ εἰσὶ· καὶ ἰδοὺ
σὺ ὁμολογεῖς, ὅτι ὁ Χριστὸς ὢν Λόγος τοῦ Θεοῦ,
οὐκ ἔστι Θεός· διὸ μήτε κτιστά, εἴπης, μήτε ἄκτιστα·
ἀλλ' εἰπέ αὐτῷ· Ἐγὼ ἓνα μόνον Λόγον τοῦ Θεοῦ
ὁμολογῶ ἄκτιστον ὄντα· τὴν δὲ πᾶσαν τὴν Γραφήν
μου, οὐ λέγω λόγια, ἀλλὰ ῥήματα Θεοῦ. Καὶ ὁ Σαρα-
κηνός. Καὶ πῶς λέγει ὁ Δαβὶδ· «Τὰ λόγια Κυρίου, λόγια
ἀγνά;» . . . ὁ Προφήτης τροπολογικῶς, καὶ οὐ
κυριολογικῶς ^b. . . . Καὶ τί ἐστὶ τροπολογία καὶ
κυριολογία; Κυριολογία μὲν ἐστὶ βεβαία ἀπόδει-
ξις τοῦ πράγματος· τροπολογία δὲ, ἀβέβαιος ἀπό-
δειξις. . . . ἐν τοῖς προφήταις ἔθος ἐστὶ, ὡς
τὸ, « Ἡ θάλασσα εἶδεν, καὶ ἔφυγεν· » ἰδοὺ ἡ θά-
λασσα ὀφθαλμοὺς οὐκ ἔχει. Οὐ γὰρ ἐστὶν ἔμφυχος·
καὶ πάλιν. . . .

« Τί σοὶ ἐστὶ, θάλασσα, ὅτι ἔφυγες; » καὶ τὰ
ἐξῆς. [Καὶ πάλιν ἀποδεικτικὸν τῆς ὑποθέσεως· εἶπε
γὰρ ὁ Θεὸς πρὸς Κάϊν· « Ἐπικατάρατος σὺ ἀπὸ τῆς
γῆς, ἣ ἔχανε τὸ στόμα αὐτῆς δεῖξασθαι τὸ αἷμα τοῦ
ἀδελφοῦ σου ἐκ χειρὸς σου. »]. . . Καὶ, « Ἡ μάχαιρά
μου φάγεται κρέα. » Ἡ γὰρ μάχαιρα κατατέμνει
μὲν, οὐ καταπίνει δέ. Οὕτω καὶ ῥήματα ἐκάλεσε
λόγια, ἅπερ οὐκ εἰσὶ λόγια, . . . ἀλλὰ. . . ῥήματα.

C

bene. Omnes aquæ simplex comprehensio manus Dei sunt; et omnem cœlum palmus, et omnis terra, pugillus: qualiter igitur contingit, ipsum in propria manu omnia continentem descendere et ascendere?

4. Si interrogatus fueris a Saraceno, dicente, Si Deus erat Christus, qualiter comedit et bibit et dormivit, et crucifixus est, et mortuus est, et quæ deinceps, dic ipsi: Quoniam ante sæcula Verbum Dei, quod creavit omnia, secundum quod testatur Scriptura mea et Scriptura tua, ipsum creavit ex carne sanctæ Virginis, hominem perfectum et animatum et intelligentem: ille comedit, bibit, et dormivit; Verbum scilicet, secundum quod Verbum Dei: Verbum autem Dei non comedit, neque bibit, neque dormivit, neque crucifixum est, neque mortuum; sed caro quam assumpsit ex sancta Virgine, illa crucifixa est. Cognoscis autem, quoniam Christus dupliciter [natura^e], unus autem hypostasi. Non enim dicitur, Est æternum^f Verbum Dei et post assumptionem carnis anhypostaticum [ἀνυποστατικόν], id est non personale vel naturale. Non enim apposita est Trinitati quarta persona post ineffabilem unionem carnis.

ε'. γετε Θεόν, ἀπέθανε; . . . οὐκ ἀπέθανε· θάρ-
ρῶν τῇ Γραφικῇ^g ἀποδείξει.

δν λέ- A 5. Et si te⁷ interroget Saracenus: Quem dicitis Deum, mortuus est? responde tu: Non mortuus est: confidens Scripturæ [et] demonstrationi. Dicit enim Scriptura de hoc. Venit enim naturalis mors adversus hominum memoriam dominans, id est, subjiciens, ut in nobis omnia. Sed perfectus primus homo dormivit, et costa spoliatus est.

πρῶτος ἄνθρωπος ὑπνωσε, καὶ τὴν πλευρὰν ἀφῆρέθη.

ς'. Ἴδου πέπληγμαι ἐν τινι τόπῳ τῶν σαρκῶν μου· καὶ ἡ σὰρξ πληγεῖσα μώλωπα ἀπετέλεσε, καὶ ἐν τῷ μώλωπι ἐγένετο σκώληξ· τίς οὖν αὐτὸν ἐπλασεν. . . . εἶπομεν, ὅτι μετὰ τὴν πρώτην ἑβδομάδα τῆς κοσμοποιίας, οὐδαμῶς εὐρίσκομεν πλάσαντά τι πώποτε. Μετὰ δὲ τὴν παράβασιν κατεκρίθη ἡ γῆ ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀνατέλλειν. Τότε οὖν καὶ ἡ σὰρξ ἡμῶν κατακριθεῖσα, B [μέχρι τοῦ νῦν] φθειρας καὶ σκώληκας ἀνατέλλει.

6. Et Saracenus: Ecce plagatus sum in aliqua parte carniū mearum, et percussa caro cicatricem contraxit, et in cicatrice factus est vermis: quis igitur ipsum plasmavit? Dic ipsi, ut prædiximus, quoniam post primam hebdomadam creationis mundi non invenimus quodeunque aliquando, vel plasmantem hominem, vel formatum; sed præcepto Dei quod præcepit in prima hebdomada, finivit quæ fiunt. Post transgressionem autem condemnata est terra spinas et tribulos germinare⁹. Tunc utique et caro nostra condemnata, usque hodie pediculos et vermes germinat.

ζ'. ΣΑΡΑΚΗΝΟΣ. Τίνα λέγετε αἰτιὸν καλοῦ, τε καὶ κακοῦ;

ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ. Πάντων τῶν ἀγαθῶν [αἰτιὸν φαμεν] τὸν Θεόν, κακοῦ δὲ οὐ.

ΣΑΡΑΚ. Καὶ τοῦ κακοῦ τίνα λέγεις αἰτιον εἶναι;

ΧΡΙΣΤ. Τοῦτο ἐκ τῆς ἡμετέρας ῥαθυμίας εἶναι, καὶ τῆς διαβόλου πανουργίας.

ΣΑΡΑΚ. Χάριν τίνος;

ΧΡΙΣΤ. Διὰ τὸ αὐτεξούσιον.

ΣΑΡΑΚ. Τί οὖν; Αὐτεξούσιος εἶ, καὶ ὅσα θέλεις C δύνασαι ποιεῖν;

ΧΡΙΣΤ. Πέπλασμαι ὑπὸ Θεοῦ αὐτεξούσιος.

ΣΑΡΑΚ. [Διὰ τί;]

ΧΡΙΣΤ. Τὰ καλὰ μὲν πράττων, οὐ φοβοῦμαι τὸν νόμον, ἀλλὰ καὶ τιμῶμαι, καὶ ἐλεοῦμαι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

Ὅμοίως καὶ ὁ διάβολος καὶ ἡμάρτηκε, καὶ ὁ Θεὸς τῆς ἰδίας τάξεως ἐξέωσεν αὐ-

7. SARACENUS. Quam dicitis¹⁰ causam mali et boni?

CHRISTIANUS. Omnium bonorum aimus causam Deum, mali autem nihil^h.

SARAC. Quam dicis causam mali?

CHRIST. A sententia diabolum existentem manifestum et nos hominesⁱ.

SARAC. Propter quid?

CHRIST. Propter liberum arbitrium.

SARAC. Quid igitur? Liberum arbitrium^j, et quoniam quæcunque vis facere?

CHRIST. Plasmatus sum a Deo liber arbitrio.

SARAC. Propter quid^k?

CHRIST. Male facere et bene facere, quod est bonum et malum. Gratia hujus mala quidem faciens, punior a lege Dei: bona autem operans, non timeo legem, sed **468** et honoror, et misericor-

⁷ Theod. c. 37. ⁸ Ibid. ⁹ Gen. iii 13. Theod. c. 35.

VARIÆ LECTIONES.

^e natura, τῇ φύσει. ^f Leg. externum. ^g Legit interpres γραφῆ καὶ. ^h Lege non. ⁱ Hæc absorta sunt et depravata. Melius apud Theod. aio hoc ex nostra socordia esse, et ex diaboli versutia. ^j Imo verte: Liberi arbitrii es, et quæcunque vis potes facere. ^k Hæc usque ad bona autem, desunt apud Theod. necessario supplenda.

diam a Deo consequor. Similiter et diabolus primum hominem decepit per liberum arbitrium, et peccavit. Et Deus propria statione ¹ expulit ipsum. Sed orte et dices ^m mihi, ita dicens: Qualia sunt quæ dicis bona et mala?

SARAC. Ecce sol et luna et stella bona sunt: fac unum ex his.

CHRIST. Non gratia hujus dico tibi: quia secundum hominem operor bonum et malum, bona quidem, glorificatione Dei, et oratione, et eleemosyna, et similibus his [mala autem, fornicatione et furto]. Si autem dicis tu bona et mala ex præcepto Dei esse, inveniatur Deus adversus te ⁿ injustus, quod non est. Quia enim Deus præcepit ^o fornicatorem fornicari, et homicidam occidere, et furem furari, digni sunt honore: voluntatem enim Dei fecerunt. Invenientur autem et legis positores mendaces, et libri tui mendaces conscripti ^p: quia præcipiunt nos fornicatorem et furem flagellare, et homicidam occidere: voluntatem enim Dei fecerunt.

SARAC. Quis, ait, format fetus in ventre mulierum? Hoc proponunt ad nos problema, potentius volentes ostendere Deum esse causam malorum. Si enim respondeas dicens, Quoniam Deus format fetus in ventre mulierum, dicet tibi Saracenus: Ecce Deus cooperator est fornicatorum et adulterorum. Christianus sic respondet: Nequaquam invenimus post primam hebdomadam mundificationis ^q Scripturam dicentem plasmare Deum aut creare aliquid. Si autem dubitas ad hoc, ostende tu plasma vel creaturam qualemcunque post primam hebdomadam factam a Deo: sed tamen non potest ostendi hoc. Omnes enim visibiles creaturæ in prima hebdomada factæ sunt. Formavit enim Deus hominem in prima hebdomada, et præcepit ipsum generare, et generari, dicens: « Crescite et multiplicamini et replete terram ¹¹. » Et quia animatum ens homo, animatum semen ^r habens, in propria uxore semen repullulavit. Quare homo hominem generat, quemadmodum divina Scriptura ait: « Adam genuit Seth, et Seth genuit Enos, et Enos genuit Cainan, et Cainan genuit Melaleel ¹², » et quæ sequuntur. Et non dixit, Deus plasmavit Seth, Enos, vel alium aliquem. Et hinc cognoscimus, quoniam generantur, et generant usque ad præsens; et sic gratia Dei mundus constitutus est: quia enim ex tunc omnis herba generat et generatur: dixit enim Deus: « Germinet terra herbam seni ¹³; » et præcepto Dei germinavit unaquæque arbor: similiter et herba, et planta ex seipsa habet semen et potentiam. Semen autem omnis plantæ et herbæ, animatum quod est, in terram cadens, a seipso,

Α τόν· ἀλλ' ἴσως ἀντερεῖς μοι, [οὕτως λέγων,] ποῖά εἰσι καλὰ καὶ κακά;

ΣΑΡΑΚ. Ἴδου ὁ ἥλιος, καὶ ἡ σελήνη, καὶ οἱ ἀστέρες καλὰ εἰσι· ποίησον ἓν ἐκ τούτων.

ΧΡΙΣΤ. [Οὐ τούτου χάριν] λέγω σοι· ὅτι κατὰ τὸ ἀνθρώπινον ἐργάζομαι καλὰ καὶ κακά· καλὰ μὲν, δοξολογία Θεοῦ, καὶ προσευχῆ, καὶ ἐλεημοσύνη, καὶ τοῖς τοιούτοις· κακά δὲ, πορνεία καὶ κλεψία. Εἰ δὲ λέγεις σὺ καλὰ καὶ κακά ἐκ [τῆς ἐντολῆς] τοῦ Θεοῦ εἶναι, εὐρεθήσεται κατὰ σε ἀδικὸς ὁ Θεός, ὅπερ οὐκ ἔστιν. Ἐπεὶ γὰρ ὁ Θεὸς προσέταξεν, ὡς σὺ λέγεις, τὸν πόρνον πορνεύειν, καὶ τὸν κλέπτην κλέπτειν, καὶ τὸν ἀνδροφόνον ἀνδροφονεῖν, ἀξιοὶ εἰσι τιμῆς, ὅτι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐποίησαν. Εὐρεθήσονται δὲ καὶ οἱ νομοθέται σου ψευδεῖς· προστάσσουσι γὰρ τὸν πόρνον καὶ τὸν κλέπτην δαίρεσθαι, καὶ τὸν ἀνδροφόνον ἀποκτανθῆναι, ποιήσαντας τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

ΣΑΡΑΚ. Τίς, φησὶ, πλάττει τὰ βρέφη ἐν κοιλίαις τῶν μητέρων; θέλοντες δεῖξαι τὸν Θεὸν αἰτίον τοῦ κακοῦ.

Ἴδου συνεργός ἐστι τῷ πόρνῳ καὶ τῷ μοιχῷ ὁ Θεός. . . . Οὐδαμῶς εὐρίσκομεν μετὰ τὴν πρώτην ἑβδομάδα [τῆς κοσμοποιίας] τὴν Γραφὴν λέγουσαν πλάττειν τὸν Θεὸν, ἢ κτίζειν τι. [Εἰ δὲ ἀπορεῖς πρὸς τοῦτο, δεῖξον πλάσμα ἢ κτίσιν οἰαντιναοῦν μετὰ τὴν πρώτην ἑβδομάδα γεγεννημένην ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ δὴ ἀποδειχθῆναι τοῦτο οὐ δύναται.] Πάντα γὰρ τὰ ὁρατὰ κτίσματα, ἐν τῇ πρώτῃ ἑβδομάδι γεγέννηται. Ἐπλασεν γὰρ ὁ Θεὸς τὸν ἀνθρώπον τῇ πρώτῃ ἑβδομάδι, καὶ προσέταξεν αὐτὸν γεννᾶν καὶ γεννᾶσθαι, εἰπὼν· « Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν. » Καὶ ὅτι ἐμφυχὸς ἦν ὁ ἀνθρώπος, ἐμφυχὸν σπέρμα ἔχων, ἐν τῇ ἰδίᾳ γυναικί σπέρμα ἀνέφυσεν. Ὅστε ἀνθρώπος [ἀνθρώπον] γεννᾷ, καθά φησι καὶ ἡ θεία Γραφή· « Ἀδάμ ἐγέννησε τὸν Σήθ, καὶ Σήθ ἐγέννησε τὸν Ἐνῶς· καὶ Ἐνῶς ἐγέννησε τὸν Καϊνάν· καὶ ὁ Καϊνάν ἐγέννησε τὸν Μαλαλεήλ, » καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ οὐκ εἶπεν, Ὁ Θεὸς ἐπλασε τὸν Σήθ, ἢ τὸν Ἐνῶς, ἢ ἄλλον τινά. [Καὶ ἐντεῦθεν γινώσκομεν, ὅτι γεννῶνται καὶ γεννῶσι μέχρι τοῦ νῦν· καὶ οὕτω χάριτι τοῦ Θεοῦ κόσμος συνέστηκεν, ὅτι ἀπὸ τότε πᾶς χόρτος γεννᾷ καὶ γεννᾶται· εἶπε γὰρ ὁ Θεός·] « Βλαστησάτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου· » καὶ προστάγματι τοῦ Θεοῦ [ἐβλάστησεν ἕκαστον ζῦλον, ὁμοίως δὲ καὶ βοτάνη καὶ φυτὸν, ἐξ ἑαυτοῦ ἔχει σπέρμα καὶ δύναμιν· σπέρμα δὲ παντὸς φυτοῦ καὶ βοτάνης ἐμφυχὸν ὄν] ἐν τῇ γῇ

¹¹ Gen. i, 18. ¹² Gen. v, 4 seqq. ¹³ Gen. i, 11.

VARIÆ LECTIONES.

¹ Alias propria ordinatione. ^m Lege contra dicitis. ⁿ Imo secundum te. ^o Verte nam quod Deus præcepit. ^p Als., mendaci inscriptione prænotati. ^q Id est creationis mundi. ^r Verte ex Abucara: Animatus erat homo, animatum semen. ^s Alias potestate propria utens.

πίπτον, [ἀφ' ἑαυτοῦ] ἢ καὶ ὑπὸ ἄλλου σπειρόμενον ἅλιν βλαστάνει, μὴ πλαττέμενον ὑπὸ τινος, ἀλλὰ τῷ προστάγματι τοῦ Θεοῦ ὑπακούον· ἰδοὺ καὶ γὰρ, ὡς καὶ πρῶτον ἔφην, αὐτεξούσιος ὢν, ὅπου ἂν σπείρω, καὶ εἰς ἰδίαν γυναῖκα, καὶ εἰς ἀλλοτρίαν, τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ χρώμενος, ἀναβλαστάνει καὶ γίνεται τῷ πρῶτῳ προστάγματι τοῦ Θεοῦ ὑπακούουσα· οὐχ ὅτι καὶ νῦν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὁ Θεὸς πλαττεῖ καὶ ἐργάζεται· ἐπειδὴ ἐν τῇ πρώτῃ ἐβδομάδι πεποίηκεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ πάντα τὸν κόσμον ἐν ἡμέραις ἕξ, καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ κατέπαυσεν ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὧν ἤρξατο ποιεῖν, καθότι ἡ ἐμὴ Γραφή μαρτυρεῖ.

ΣΑΡΑΚ. Καὶ πῶς φησὶν ὁ Θεὸς πρὸς Ἱερεμίαν, « Πρὸ τοῦ μὲν πλάσαι σε ἐν κοιλίᾳ, ἐπίσταμαί σε, καὶ ἐκ μήτρας ἡγάσά σε; » [Πάντως οὖν ἐν μήτρᾳ ἐπλασεν.]

ΧΡΙΣΤ. Ἐμφυχὸν καὶ σπερματικὴν δύναμιν Ἀδάμ ἐν τῇ κοιλίᾳ ἔχων, ἐγέννησε τὸν Σήθ, καθὼς ἔφην, ὁ Σήθ καὶ Ἐνὼς, καὶ ἕκαστος ἀνθρώπος προέχων ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτοῦ υἱὸν, καὶ ὁ υἱὸς ἐγέννησε [μέχρι τοῦ παρόντος.] Τὸ δὲ, « ἐκ μήτρας ἡγάσά σε, » [ἐνόησε ἐκείνην, ἥτις ἀληθῶς ἐγέννησε τέκνα Θεοῦ κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου.]

ΣΑΡΑΚ. Τοὺς ποιῶντας τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καλοὺς λέγεις ἢ κακοὺς;

[**ΧΡΙΣΤ.** Οἴεις εἰπεῖν, ὅτι ὁ Χριστὸς ἀκὼν πέπονθεν; καὶ ἐὰν εἴπω σοι καλοὺς, φήσεις πρὸς με· Ὑπαγε,] ἀποδέχου καὶ τοὺς Ἰουδαίους, ὡς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ σου ποιήσαντας.

[**ΣΑΡΑΚ.** Καὶ τοῦτό σοι ἤθελον εἰπεῖν.

ΧΡΙΣΤ. Τί] σὺ λέγεις θέλημα εἶναι; Ἐγὼ λέγω τὴν ἀνοχὴν καὶ μακροθυμίαν.

τοῦ Θεοῦ εἰπόντος, « Μὴ κλέψῃς, μὴ πορνεύσῃς, μὴ φονεύσῃς, » θέλει ἵνα κλέψωμεν, ἢ πορνεύσωμεν, ἢ φονεύσωμεν;

ΣΑΡΑΚ. Οὐχί· εἰ γὰρ ἤθελεν, [οὐκ εἶπε τοῦτο.

ΧΡΙΣΤ. Δόξα τῷ Θεῷ, ὅτι σὺ ὡμολόγησας.] Ἴδοὺ συνέθεο μοι, ὅτι

καὶ ὅτι οὐ θέλει ὁ Θεὸς ἵνα κλέπτωμεν, ἢ πορνεύσωμεν, ἢ φονεύσωμεν. Καὶ ἐὰν ἄρτι ἀναστάς κλέψω, ἢ πορνεύσω, ἢ φονεύσω, τί αὐτὸ λέγεις; θέλημα Θεοῦ, ἢ . . . ἢ ἀνοχὴν, ἢ μακροθυμίαν;

ἦ. **ΣΑΡΑΚ.** Τί ἐστὶ παρά σοι μείζων, ὁ ἀγιαζῶν, ἢ ὁ ἀγιαζόμενος;

vel ab alio seminatum, regerminat, non plasmatum ab aliquo, sed præcepto Dei obediens. Ecce et ego, quemadmodum prædicebam, liber arbitrio existens, ubi utique semino, sive in propriam uxorem, sive in alienam, libero arbitrio utens, germinat, et sit præcepto Dei obediens: non quoniam et nunc secundum unamquamque diem plasmatur, et operatur; quia in prima hebdomada fecit Deus cælum et terram, et universum mundum in sex diebus, et die septima requievit ab omnibus operibus ejus quæ incepit facere, secundum quod Scriptura testatur mea.

SARAC. Qualiter ait Deus ad Jeremiam: « Priusquam te formarem in utero scivi te, et ex matrice sanctificavi te¹⁴. » Omnino igitur in ventre plasmavit.

CHRIST. Animatam et seminativam potentiam Adam in ventre habens, genuit Seth, quemadmodum dicebam: Seth et Enos et unusquisque homo præhabens in ventre suum filium, et filius item genuit, usque ad præsens. Illud vero, « ex utero sanctificavi te, » intellige eam, quæ vere genuit filios Dei, secundum testimonium sancti Evangelii.

SARAC. Facientes voluntatem Dei, bonos dicis vel malos?

CHRIST. Dicere vis, quoniam Christus nolens passus est? et si dicam tibi, bonos, dicis mihi: Vade, adores deos¹, quoniam voluntatem Dei tui fecerunt.

SARAC. Et hoc tibi volebam dicere.

CHRIST. Quid tu dicis voluntatem esse? Ego dico sustinentiam et longanimitatem.

SARAC. Unde hoc ostendere potes?

CHRIST. Per rem: quia, sedente me et te, vel stantibus, potest quis ex libero arbitrio sive stare, vel moveri. Et, numquid dicente Deo: « Non furaberis, non fornicaberis, non occides¹⁵. » vult ut furemur, vel fornicemur, vel occidamus?

SARAC. Non. Si enim vellet, non utique diceret hoc.

CHRIST. Gloria Deo, quoniam tu confessus es. Ecce concordas mihi, quoniam nullus ex nobis, sive potest surgere, sive vivere: et quoniam non vult Deus ut furemur, vel fornicemur, vel occidamus. Et si nunc exurgens, furer, vel fornicer, vel occidam, quid ipsum dicis? Voluntatem, vel confessionem^u, vel sustinentiam, vel longanimitatem?

8. **SARAC.** Quis est apud te major, qui sanctificat, vel qui sanctificatur?

CHRIST. Quid vis dicere, cognosco.

SARAC. Si enim nosti, responde mihi.

CHRIST. Si tibi dicam, qui sanctificat; dicis

¹⁴ Jerem. 1, 5. ¹⁵ Exod. xx, 13-15.

VARIÆ LECTIONES.

¹ Forte adoptes Judæos. ^u Suspecta vox.

mihi : Vade, adora Joannem Baptistam baptizantem et sanctificantem Christum tuum.

SARAC. Sic tibi volebam dicere.

CHRIST. Superveniente te cum servo tuo in balneo, et ablutus, et mundatus ab ipso, quem habes dicere majorem? Illum miserum servum et argento emptum, vel te mundatum ab ipso, sicque et dominum ipsius existentem?

SARAC. Meipsum majorem dico, qui possideo, quam illum qui a me possidetur.

CHRIST. Gratias ago Deo. Sic mihi intellige Joannem, ut servum et famulum ministrantem Christo in sancto baptismo in Jordane, in quo baptizatus Salvator meus, eorum qui illic in cavernis latent, draconum et perniciosorum dæmonum capita stravit.

470 Ex ejusdem (Theodori Abucaræ cognominati episcopi Carorum) concertationibus cum Saracenis, ex ore Joannis Damasceni.

SARACENUS. Dic mihi, episcope, eratne mundus idolorum cultui deditus, antequam Moyses Judaismum prædicaret?

THEODORUS. Omnino.

SARAC. Quando Moyses Judaismum docebat, utra pars mundi rectæ religioni videtur addicta fuisse, quæ Judaismum amplexa est; an quæ in idololatria, rejecto Moysæ, perseveravit?

THEOD. Quæ Judaismum amplexa est.

SARAC. Postea cum venit Christus, Christianismum prædicans, utra pars videtur tibi religionem veram coluisse, quæ Christianismum amplexa est; an quæ in Judaismo firmissime permansit?

THEOD. Quæ Christianismum amplexa est.

SARAC. Insequentem vero tempore, cum venisset Muchamethus Margarismum Eslamismumve annuntians, utra pars videtur tibi Deum rite colere, quæ Eslamismum suscepit; an quæ mansit in Christianismo, Muchametho nolens auscultare?

THEOD. Quæ mansit in Christianismo.

SARAC. Conclusionem hanc postremam intulisti propositionibus minime consentaneam.

THEOD. Ergo oportebat ut ex falsis propositionibus conclusionem deducerem? Non enim, ut opinatus es, fide digni Christus et Moyses fuerunt, quia prædicabant et docebant, ut Muchametho credamus, quia prædicavit et docuit: verum auscultata, unde uterque fide dignus habitus fuit. Quando Moyses a Deo mittebatur, respondit illi: « Ecce vado, et dicent mihi: Non apparuit tibi Dominus, neque Deus misit te. Quid faciam? » Cui Deus, « Quid est hoc, inquit, quod habes in manu tua? » Et respondit, « virga. » Tum dixit ei Deus. « Projice eam. » Quæ projecta cum esset, versa est in serpentem. Rursus vero cum manuprehendisset,

ΧΡΙΣΤ. Ἐπερχομένου σου μετὰ τοῦ δούλου σου ἐν τῷ βαλανείῳ, λουόμενος, καὶ καθαιρόμενος ὑπὸ αὐτοῦ, τίνα ἔχεις λέγειν μείζονα; Ἐκείνον τὸν οἰκτρὸν δούλον καὶ ἀργυρώνητον, ἢ σαυτόν τὸν καθαρθέντα ὑπὸ αὐτοῦ, [καὶ οὕτως καὶ δεσπότην αὐτοῦ ὑπάρχοντα;]

B Saracenus autem valde admirans et deficiens, recessit et nihil apponens ad ipsum alterum.

Ἐκ τῶν πρὸς τοὺς Σαράκηνους ἀντιρρήσεων τῶν αὐτοῦ (θεοδώρου τοῦ τὸ ἐπίκλην Ἀβουκαρᾶ ἐπισκόπου Καρῶν) διὰ φωνῆς Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ.

ΣΑΡΑΚΗΝΟΣ. Εἶπέ μοι, ὦ ἐπίσκοπε· οὐ κατεδωλος ἦν ὁ κόσμος πρὸ τοῦ Μωϋσέως τὸν Ἰουδαϊσμὸν κηρύξαι.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ. Δηλαδή.

ΣΑΡΑΚ. Ἦνίκα Μωϋσῆς Ἰουδαίζειν ἐδίδασκε, πότερον μέρος τοῦ κόσμου εὐσεβεῖν σοι φαίνεται, τὸ δεξάμενον τὸν Ἰουδαϊσμὸν, ἢ τὸ μείναν εἰδωλολατροῦν, τῷ Μωυσεὶ μὴ πειθόμενον;

C ΘΕΟΔ. Τὸ δεξάμενον.

ΣΑΡΑΚ. Εἶτα, ὡς καὶ μετὰ καιροῦς ἦλθεν ὁ Χριστὸς τὸν Χριστιανισμὸν κηρύττων, πότερον μέρος σοι φαίνεται εὐσεβεῖν, τὸ δεξάμενον τὸν Χριστιανισμὸν, ἢ τὸ μείναν ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ ἀμετάθετον;

ΘΕΟΔ. Τὸ δεξάμενον τὸν Χριστιανισμὸν.

ΣΑΡΑΚ. Εἶτα, ὡς μετὰ καιροῦς ἦλθεν ὁ Μουχαμέθ κηρύττων τὸν Μαγαρισμὸν, πότερον μέρος φαίνεται σοι εὐσεβεῖν, τὸ δεξάμενον τὸν Μαγαρισμὸν, ἢ τὸ μείναν ἐν τῷ Χριστιανισμῷ, τῷ Μουχαμέθ μὴ πειθόμενον;

ΘΕΟΔ. Τὸ μείναν ἐν τῷ Χριστιανισμῷ.

ΣΑΡΑΚ. Ἀνάρμοστον ταῖς προτάσεσι τὸ ἔσχατον ἐπήνεγκας συμπέρασμα.

D ΘΕΟΔ. Οὐκοῦν ἀναγκαῖόν μοι ψευδέσι προτάσεσι συμπεράναι; Οὐ γάρ, ὡς ὑπέληφας, ἀξιόδεκτοι γέγονασιν, ὃ τε Μωϋσῆς καὶ ὁ Χριστὸς, διότι ἐκήρυττον καὶ ἐδίδασκον, ἵνα καὶ ὁ Μουχαμέθ ἐκ τοῦ κηρύττειν καὶ διδάσκειν πιστευθῇ· ἀλλ' ἄκουσον ἑκατέρου τὸ ἀξιόπιστον· ἦνίκα μέντοι παρὰ Θεοῦ ἀπεστέλλετο ὁ Μωϋσῆς, ἀπεκρίθη τῷ Θεῷ· « Ἴδού ὑπάγω, καὶ λέγουσί μοι. Οὐκ εἶδες Θεὸν, οὐδὲ Θεὸς ἀπέσταλκέ σε, τί ποιήσω; » Καὶ φῆσι πρὸς αὐτὸν ὁ Θεός· « Τί τοῦτο τὸ ἐν τῇ χειρὶ σου; » Καὶ εἶπε· « Ῥάβδος. » Καὶ λέγει αὐτῷ· « Ῥίψον αὐτήν. » Καὶ ῥιφείσα γέγονεν ὄφις. Καὶ πάλιν κρατηθεῖσα γέγονε ῥάβδος· εἶτα λέγει ὁ Θεὸς αὐτῷ· « Ἐμβαλε

¹⁸ Exod. iv, 1.

τὴν χεῖρά σου εἰς τὸν κόλπον σου. » Καὶ ἐμβληθεῖσα ἐξεβλήθη λελεπρωμένη· καὶ αὖθις ἐμβληθεῖσα ἐξεβλήθη ἀλώθητος. Καὶ φησὶν ὁ Θεὸς πρὸς αὐτόν· « Ἐάν μὴ πιστεύσωσι τῷ πρώτῳ σημείῳ, μηδὲ τῷ δευτέρῳ, ποιήσον τὸ ὕδωρ αἷμα. » Καὶ οὕτως ἀποσταλεῖς ὁ Μωϋσῆς, ἐποίησε, καὶ ἐπιστώθησαν οἱ λόγοι αὐτοῦ διὰ τῶν ἔργων αὐτοῦ. Ναὶ ἢ οὐχί;

ΣΑΡΑΚ. Πάντως.

ΘΕΟΔ. Ἦλθεν ὁ Χριστὸς τὴν πρὸς Θεοῦ ἀποστολὴν ἑαυτῷ ἐπικυρῶν· οὐ τῇ Μωϋσέως καὶ μόνον προφητεῖα μαρτυρούμενος, ἀλλὰ σημείοις¹, τέρασι, καὶ ποικίλαις δυνάμεσι μετ' ἐκείνην ἑαυτὸν πιστούμενος.

ΣΑΡΑΚ. Τίσι δὴ τούτοις;

ΘΕΟΔ. Ἀσποροσυλλήψει, καὶ ἀνάνδρῳ μητρὶ, καὶ ἐκ παρθένου γεννήσει, ὕδατος εἰς οἶνον μεταβολῇ· ἔτι μετὰ ταῦτα οὐκ ἀπεμφανῆς, ἀλλὰ καὶ λίαν ἀρίδηλος ἢ τῶν τυφλῶν ὀμμάτωσις, ἢ τῶν λεπρῶν κάθαρσις, τῶν παρέτων ἢ σφιξίς, τῶν ποικίλων νοσημάτων ἢ θεραπεία, ἢ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῆς θεότητος αὐτοῦ φανέρωσις, τῶν δαιμόνων ἢ δίωξις, καὶ τῶν πολλῶν χιλιάδων ἐξ ὀλίγων ἄρτων καὶ ἰχθύων ἢ ἐμπλήσις, καὶ τῶν νεκρῶν ὡς ἐξ ὕπνου ἢ ἔγερσις, καὶ ἀπαξαπλῶς πῆς φύσεως τῶν σφαλισμάτων ἢ ἀνάπλασις. Τί πρὸς ταῦτα φῆς, Σαρράκηνέ; μὴ ἐλάττωσι τῶν Μωϋσαϊκῶν σημείων ἑαυτὸν ὁ Χριστὸς ἐπιστώσατο ἐπιδειξέσιν;

ΣΑΡΑΚ. Οὐδαμῶς.

ΘΕΟΔ. Οὗτος ὁ ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως προδηλωθεὶς, καὶ τοσοῦτοις καὶ τοιοῦτοις ἑαυτὸν πιστωσόμενος σημείοις πρὸς Θεοῦ ἐληλυθέναι, παρεγγυᾶται τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς λέγων· « Ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται μέχρι Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ. Ὁ ἔχων τὰ ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω. » Ποῦ τοίνυν ὁ προφήτης ὑμῶν; οὐκ ἄδηλον.

¹⁷ ibid. 2-9. ¹⁸ Luc. xvi 6.

A virga facta est. Deinde dixit ei Deus : « Mitte manum tuam in sinum tuum. » Quam cum misisset protuliteam leprosam. Rursum vero immissa, educta est sana. Et ait Deus ei : « Si non crediderint primo signo, neque secundo, facito ex aqua sanguinem ¹⁷. » Moyses itaque, cum hoc modo missus fuisset, hæc fecit, et propter opera sermonibus ejus fides habita est. Sic est, annon?

SARAC. Ita plane.

THEOD. Venit Christus, seque a Deo missum comprobavit, non ex solo Moysis vaticinio testimonium habens, verum et insuper signis, portentis, variisque virtutibus sibi fidem astruens.

SARAC. Quibusnam istis?

B THEOD. Conceptus sine semine ex matre non conjuncta viro, et ex virgine natus; mutata aqua in vinum: tum deinde non obscura, sed manifesta admodum oculorum cæcis restitutione, leprosoꝝ expurgatione, paralyticorum corroboratione, omnigenorumque morborum curatione, divinitatis suæ in monte ostensione, expulsionem dæmonum, multorum millium hominum paucis ex panibus piscibusque refectione, mortuorum velut e somno excitatione, et uno verbo, naturæ in quibus lapsa erat, instauratione. Quid ais ad hæc, Saracene? an minoribus quam Moyses, signis **471** et indiciis fidem sibi astruxit Christus?

SARAC. Nequaquam.

C THEOD. Hic ergo a Moyse prius declaratus, cum tot tantisque signis sese a Deo venisse demonstrasset, discipulis suis spondit, dicens: « Lex et prophetæ usque ad Joannem Baptistam. Qui habet aures audiendi, audiat ¹⁸. » Ubi igitur est propheta vester? id obscurum non est.

IN OPUSCULUM SEQUENS ADMONITIO

Opusculi de draconibus et stryγibus, seu prolixioris, ut conjicio, lucubrationis fragmenti hujus, quod nunc primum damus, describendi mihi perhumane copiam fecit R. P. D. Bernardus de Montfaucon ex codice satis recenti monasterii Sancti Taurini Ebroicensis. Illud vero Joanni Damasceno perinde tribuunt codex 15 bibliothecæ Cl. Joannis Seldeni, necnon alter codex bibliothecæ Romanæ Sanctæ-Mariæ de Vallicella, nihilque nos cogit ut ipsum Damasceno nostro auferamus. Ex capite 23 *Historiæ Arabum*, quam Abrahamus Ecchellensis conscripsit et edidit, apparet, ut apud Judæos, sic apud Saracenos præsertim, inter quos Joannes noster agebat, familiares fuisse fabulas, de draconibus incubis. Cæterum hoc opus ignotum videtur fuisse viro infinitæ propemodum eruditionis Leoni Allatio, qui, cum singulari opere superstitiones easdem, quas Noster, opinionationes Græcorum exagitaret, librum istum nusquam allegavit.